

61. Zalaudek I, Moscarella E, Argenziano G. Artifactual “pseudo-halo nevi” secondary to sunscreen application. *J Am Acad Dermatol*. 2006;54(6):1106-7.

62. Abbud Neto S, di Stasi LL, Pires MC, Coletta EN. Pseudo-atrophoderma colli and Gougerot-Carteaud confluent reticulated papillomatosis (shining atrophy). *Med Cutan Ibero Lat Am*. 1987;15(6):477-80.

63. Singh S, Bunker C. Male genital dermatoses in old age. *Age Ageing*. 2008;37(5):500-4

64. Conde DM, Kashimoto E, Torresan RZ, Alvarenga M. Pseudomamma on the foot: An unusual presentation of supernumerary breast tissue. *Der-*

matol Online J 2006;12 (4): 7.

65. Rongioletti F, Tomasini C, Crovato F, Marchesi L. Aquagenic (pseudo) keratoderma: a clinical series with new pathological insights. *Br J Dermatol*. 2012;167(3):575-82.

66. Calikoğlu E. Pseudo-knuckle pads: an unusual cutaneous sign of obsessive-compulsive disorder in an adolescent patient. *Turk J Pediatr*. 2003;45(4):348-9.

67. Ridgway HB, Reizner GT. Acquired Pseudo—Mongolian Spot Associated With Minocycline Therapy. *Arch Dermatol*. 1992;128(4):565-566.

Dermatolojik Terimlerin ve Hastalık Adlarının Kökenleri

Uzm. Dr. Selçuk ÖZYURT¹, Doç. Dr. Aslı Feride KAPTANOĞLU²

¹Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Deri ve Zührevi Hastalıkları Kliniği, İzmir.
²Yakın Doğu Üniversitesi Tıp Fakültesi Deri ve Zührevi Hastalıkları Anabilim Dalı, Lefkoşa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti.

ÖZET

Dermatolojik Terimlerin ve Hastalık Adlarının Kökenleri

Bilimsel terimler, bir bilim dalıyla ilgili belirli kavramları açıklamak üzere özel olarak türetilmiş sözcükler olup o bilim dalında çalışan insanlar arasında iletişimi sağlayan en önemli temel araçlardır. Özellikle mesleğe yeni adım atmış hekimlerin dermatolojide kullanılan terimlerin kökenleri hakkında bilgi sahibi olmaları, bazılarının hikayelerini bilmeleri, sahada çalışırken kolaylık getirebilir. Bu derlemenin amacı, dermatolojide sık kullanılan terimlerin ve hastalık adlarının kökenlerine değinecek klinik görünüşleri ve tarihsel süreçleri ile ilişkilerinin daha iyi anlaşılması ve terminolojinin daha bilinçli kullanılmasına katkı sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Dermatoloji, terimler, köken

ABSTRACT

The Origins of Dermatological Terms and Disease Names

Scientific terminology are the special terms derived by the professionals working in a special branch of science in order to explain certain concepts and the most important basic tools for communication. To know the origins and the stories of some of these terms used in the profession may bring convenience to dermatologists, especially to the ones that are taking new steps to the field. The purpose of this review is to contribute to a better understanding and more awareness of the terminology by referring the historical origins and the clinical manifestations of the diseases for the terms that commonly used in dermatology.

Key Words: Dermatology, terms, origin

Bilimsel terimler, bir bilim dalıyla ilgili belirli kavramları açıklamak üzere özel olarak türetilmiş sözcükler olup o bilim dalında çalışan insanlar arasında iletişimi sağlayan en önemli temel araçlardır (1). Bu bilimsel terimlerin kökenlerinin bilinmesi ise bilimsel özelliklerin anlaşılması yanı sıra, tarihsel ve sosyo kültürel süreç hakkında da bilgi verir. Ayrıca bilimsel terimlerin açık ve anlaşılır olması ise bilim adamının zihnindekileri en doğru ve en kesin biçimde anlatabilmesine imkan sağlar (2).

Türk tıbbı son yüzyıl içerisinde genellikle bilim üreten değil, çoğunlukla Batı'nın yarattığı bilimi uygulayan bir konumda olduğu için, tıp terimleri ve dermatoloji özelindeki terimlerin kayda değer bir bölümü batı dillerinden alınan ve Türkçe'ye uyarlanan sözcüklerden oluşmaktadır. Bu kelimeler Türkçe'ye alınırken büyük ölçüde Türkçe'nin yazım, sesletim, sözdizim ve dilbilgisi kurallarına uyum sağlamışlardır.

Bu derlemenin amacı, çoğu Latince ve eski Yunanca kökenli terimlerin uzun yıllardır kullanılarak yerleşmiş olmaları ve Türkçe karşılıklarının kullanılmasının pratikte yakın zamanda pek mümkün görünmemesi sebebiyle, dermatolojide sık kullanılan terimlerin ve hastalık adlarının kökenlerine değinerek, klinik görünüşleri ve tarihsel süreçleri ile ilişkilerinin daha iyi anlaşılması ve terminolojinin daha bilinçli kullanılmasına katkı sağlamaktır.

Sık Kullanılan Dermatolojik Terimler

Abse: Latince “abscessus”tan (gidin) köken alır. Abscedere kökü: ab (öteye) + cedere (gitmek). Şişliğin içindeki pü aracılığıyla vücuttan uzaklaşan anlamındadır.

Akne: Latince aknas, Yunanca akmas, akme'nin (sivri uç) çoğuludur. Çıkmış sivilceler sebebiyle akne adı kullanılmıştır.

Şankr redüks ve psödo-şankr redüks: Şankr redüks primer şankrin hastalığın ilk 2 yılı içinde tekrar etmesidir ve sifilizin tekrarlayan evresi olarak gözlenir. Psödo-şankr redüks ise orijinal şankr bölgesinde soliter gom lezyonunun gözlenmesidir (5).

Amiloidoz: Latince “amylum” ve Yunanca “amylon” (nişasta). Amylos değirmende öğütülmemiş, elle çekilmiş anlamındadır: a- (değil) + myle (değirmen). İlk olarak patatesin distilasyonu elde edildiği için bu şekilde isimlendirilmiştir. İlk kez 1854 yılında Virchow amiloidi nişasta benzeri birikim olarak tanımlamıştır.

Anafilaksi: Latince abartılı hassasiyet anlamındadır. Yunanca kökenli ana- (yukarı, ileri) + phylaxis (gözetin, koruyan [profilaktik'te olduğu gibi]).

Atopi: Yunanca “atopos”tan (garip, yersiz). Özel önek a- (yok) + topos (yer). Utopia'nın kusursuz yeri anlatması gibi atopi de bulunulmak istenmeyen yeri anlatır.

Bül: Gal dilinde kök *beu- (şişlik). Latince “bulla” kabarcık, yuvarlak şişlik, topuz anlamında.

Cafe au lait makülleri: Fransızca sütlü kahve'den köken alır. Latince lactis'ten (süt). PIE kökü *glact-.

Dekübit: Latince “decumbere”den (yatmak).

Dermis: Latince ve Yunanca deri anlamında “derma” dan gelir. Hint Avrupa Dil Ailesi (PIE: Proto-Indo-European). Kökü: *der- yırtmak, kabuğunu soyarak, yarmak anlamında. (İngilizce tear: yırtmak, koparmak.)

Dishidrotik ekzema: Dishidrotik ekzemanın uzun süre ekrin ter bezlerinden kaynaklandığı düşünülmüştür. Palmo plantar bölgelerde derin yerleşimli veziküllerle giden bir hastalıktır. Dikkatli histolojik incelemeler veziküllerin ter bezi tıkanıklığı olmadığını göstermiştir.

Ekzema: Yunanca “ekzein”den (kaynama) gelen ekzema (ısıyla dışarı atılan şey) anlamındadır. Ek (dışarı) + zema (kaynayan).

Elefantiyazis nostras: “Nostras” Latince bizim vatandaşımız anlamındadır. Bu tür elefantiyazisin ekzotik, tropik ülkelerde görülenlerden değil de bizim ülkelerimizde görülen türden olduğunu belirtmek için kullanılmıştır.

Epidermis: Yunanca “üzerinde” anlamına gelen epi- önekiyle, dermisen üzerinde anlamında.

Erizipel: Yunanca “erysipelas”: erythros (kırmızı)+ pella (deri) sözcüklerinden.

Erythema ab igne: Latince “igneus”tan (ateşten, ateşli), ignis (ateş). Ateşe maruz kalma ile oluşan eritem anlamındadır.

Fakomatoz: Yunanca eklerden türetilmiş uydurma bir sözcüktür: phak (lens) + oma (tumor) + osis (durum). Kutanöz, nörolojik ve oküler bulgularla giden sendromları tanımlamak için kullanılmaktadır.

Glomus: Latince “glomus”tan (top, yumak) gelir.

Gonore: Latince “gonos” (tohum) + “rhoe” (akış) köklerinden. Mukotik akıntı semen sanıldığı için bu isim verilmiştir.

Herpes: Yunanca “herpein”den (yayıma). Daha önce yayılan deri hastalıkları anlamında kullanılan herpes 19. yüzyıldan sonra spesifik deri hastalığı için kullanılmaya başlanmıştır.

İkhtiyoz: Yunanca “ikthys”ten (balık) gelir.

Kallus: Latince “callus” (sert deri), callere (sert olmak) ile ilişkili. PIE kökü *kal- sert.

Keloid: Yunanca “khele”den (yengeç kısıncı, pençe) gelir.

Keratinosit: Keratin-o-cyto. Keratin: Boynuz, tırnak ve tüylerin protein özelliğindeki yapı maddesidir. Eski Yunanca’da boynuz anlamına gelen “keras” kökünden türetilmiştir. Cyto: Eski Yunanca’daki “kytos” (boş sepet, kap). Modern tıpta hücre anlamında kullanılır. Keratinosit: Boynuzlaşan, keratin üreten hücre .

Kerion: Yunanca kökenlidir. Bal peteği anlamına gelir.

Komedon: Latince “comedo”dan (yutmak) ve “comedere”den (yemek) gelir. Geçmişte vücudu yiyen kurtlara verilen bu isim, onlara benzetilen salgılar için kullanılmıştır.

Lentigo: Latince “lenticula” (çil), lens’ten, lentis (mercimek) türemiştir.

Lepra: Yunanca “lepra” ve Latince “lepros” (pullanan, soyulan) köklerinden gelir.

Liken: Latince “lichen”, Yunanca “leichen”den etrafındakileri yiyen anlamındadır. Likenler mantarlar ve fotosentetik alglerden meydana gelen simbiyotik birlikteliklerdir. Ağız içindeki görünüm bunların morfolojisine benzetilmiştir.

Livedo: Mavimsi- kurşuni renk demek olan livid’den.

Lupus: Deride ülserasyonlar yapan farklı hastalıkları tanımlamakta kullanılır (örn: lupus vulgaris, diskoid lupus gibi). Hastalığın yıkıcı özelliğini vurgulamak için Latince “lupus” (kurt) sözcüğünden gelmektedir.

Makül: Latince “macula” (leke, nokta) kökenli.

Melanosit: Melan-o-cyto. Melanin: Hayvan vücutlarında koyu kahverengi, siyah pigment. PIE kökü: *mel-: koyu, kirli. Yunanca “melas” (siyah). Cyto: Hücre. Melanosit: Melanin üreten hücre.

Milyum: Latince darı tanesi anlamına gelir. Çoğulu: milia’dır.

Molluskum: Latince “molluscus” (ince kabuklu) ve “mollis” (yumuşak) kökünden.

Morfea: Mitolojide rüya tanrısı Morfeus’un adından köken alır. Kelime olarak şekil yapıcı anlamındadır. Yunanca kök morphe (form, şekil, figür) anlamındadır. Özellikle de ince figür, güzel şekil, gözcü görünüm kastedilmektedir.

Nekrobiyoz: Kelime anlamı yaşamın (-biosis) ölü hali (necro-) anlamına gelen nekrobiosis; granulom annüler, romatoid nodüller gibi hastalıklarda görülen soluk boyanan değişime uğramış kollajeni tarif etmek için kullanılır.

Nekroz: Yunanca “nekros” (ölü vücut), “necrosis” (ölüm durumu, ölme).

Nitidus: Latince “nitere”den (parlayan) gelmektedir.

Onych: Pençe, tırnak. Yunanca onyx taşından köken alır. Taşın rengi pembe ve beyaz çizgilidir. Tırnak rengine benzer.

Papül: PIE kökü *pap- (şişmek). Latince “papula” şişmek, kabarıklık.

Pityriasis amiantacea: Amiantacea “asbest benzeri” anlamındadır. Üst üste biriken ve kaldırmaya dirençli yapışık pullanma-

lar için kullanılır.

Pityriasis: İlk kez Galen tarafından “kepek gibi pullanma” anlamında kullanılmıştır.

Porfiri: Yunanca “porphyros”tan (mor) köken alır.

Psoriasis: Yunanca “psoriasis” (kaşıntılı). Kökler: psora (kaşıntı) ve psen (ovmak).

Püstül: PIE kökü: *pu- üfleme, şişme. Latince “pustula” (kabarık, sivilce).

Rasemoza: Üzüm salkımına benzer anlamındadır.

Retiküler: Latince “reticulum”dan (ağ benzeri). Ağ anlamında rete kökünden.

Sarkoidoz: Yunanca sark (taze et parçası) + oid (benzer, benzeyen) köklerinden gelir.

Sebase: Latince “sebum” (donyağı, yağ) kökenli. Büyük ihtimalle sabun (soap) ile ilişkilidir.

Sifiliz: Sifilizin kaynağı tam olarak bilinmemektedir. Bu konuda iki hipotez mevcuttur. Birincisi, hastalığın Amerika yolculuğundan dönen *Kristof Kolomb*’un tayfaları tarafından yayıldığıdır. İkinci hipotezse hastalığın Avrupa’da zaten mevcut olduğu ancak pek fark edilmediği ya da lepra ile karıştırıldığıdır. Hastalık 1494 yılında Fransızların Napoli’yi işgal etmesinden sonra salgın hale gelmiştir. Geri dönen Fransız askerleri tarafından bulaştırıldığından hastalığa Fransız hastalığı (Frengi) ismi verilmiştir. Sifiliz adı ilk kez 1530 yılında İtalyan şair Girolamo Fracastoro’nun “Syphilis Sive Morbus Gallicus” (Sifiliz ya da Fransız hastalığı) adlı eserinde kullanılmıştır. Şiir, Güneş Tanrısını reddeden ve ceza olarak kendisine bu hastalık verilen Sifiliz adlı genç bir çobanın hikyesidir. Şairin çobana bu ismi verirken mitolojide Manisa Sipil dağında yaşayan Niobe’nin büyük oğlunun ismine gönderme yaptığı düşünülmektedir.

Sikatrix: Latince “cicatrix” (sebebi bilinmeyen yara) anlamında.

Sikozis: İncire benzeyen anlamına gelmektedir. Çok sayıda grupe foliküller incirin iç yapısına benzetilmiştir.

Skabiyes: Latince “scabies”ten (kaşıntı). PIE kökü *skab- kaşımak.

Skar: Latince “eschara”dan, Yunanca “eskhara” (yanık sonrası oluşan kabuk, yangın yeri).

Skleroderma: Yunanca skleros (sert) + derma (deri) köklerinden oluşur.

Skorbüt: İngilizce scurvy, Fransızca scorbut. Eski Norveç dilinde skrybjugr’dan kaynaklanır: Uzun deniz yolculuklarında skyr (ekşi süt) içmeye bağlı bjugr (şişlik) tarif edilirken kullanılmıştır.

Askorbik asit: a+scorb: ‘antiscorbatic’ anlamındadır.

Tinea: Latince “tinea”dan (kemiren kurt, güve, halkalı kurt). Tinea pedis’te “pedis” tekildir, “pedum” çoğul; “manus” tekil, “manuum” çoğul; “unguis” tekil, “unguim” çoğuldur.

Trich: Yunanca “trikho” kökeninden, (thrix =saç)

Ülser: Latince “ulcus”tan. PIE kökü: *elk- (yara). Yunanca “elkos”.

Ürtika: Isırgan otunun cins adı (*Urtica dioica*). Isırgan otu sıklıkla ürtikere sebep olduğu için hastalığın adı buradan gelmektedir. İngilizcede urticaria hem hastalığın hem de lezyonun adıdır. Latince ise lezyon urtica, hastalık urticaria olarak isimlendirilir.

Verruka: PIE kökü *wer- (yüksek çıkıntılı nokta) kökünden Latince “verruca” şişlik, siğil anlamında.

Vezikül: Latince “vesicula”. Mesane ya da baloncuk demek olan vesica’dan türemiş.

Vulgaris: Latince “vulgaris” sık görülen, sıradan anlamında. PIE kökü *wel- (kalabalık, gürh). Sıradan insan kalabalığına gönderme yaparak.

Zoster: Yunanca “zostrix”ten (kuşak). İngilizcede *shingles* da Latince yine kuşak anlamındaki “cingulus”tan gelir. Herpes Zoster: Kuşak şeklinde yayılan anlamını ifade eder (3, 4, 5).

Özellikle mesleğe yeni adım atmış hekimlerin dermatolojide kullanılan terimlerin kökenleri hakkında bilgi sahibi olmaları, bazılarının hikayelerini bilmeleri, sahada çalışırken kolaylıklar sağlayabilir. Tıp fakültesindeyken belki de ezberlenip geçilen terimler kökenlerine vurgu yapılarak, edinilen tecrübelerle birleştğinde günlük karşılaşılan sorunların tanınması, tanımlanması ve belki de tedavinin planlanmasında yardımcı olabilir. Bu tür ufak hoşlukların yoğun çalışmalar sırasında küçük motivasyon kaynakları olması dileğimizeyizdir.

Kaynaklar

1. Cankur NŞ. Tıp eğitiminde dilin önemi, gelişmesi ve geleceği. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2002; 28: 29-32.
2. Gökler BK. Hekimlik ve Türkçe. Türkçe Tıp Terimleri Çalıştayı: 26-27 Aralık 2003, TÜBA yayınları; Bolu; 36-39.
3. Klein E. A comprehensive etymological dictionary of the English language: Dealing with the origin of words and their sense development thus illustrating the history of civilization and culture. 8. Baskı. Amsterdam, London, New York: Elsevier, 1971; 1-844.
4. Barnhart RK, Steinmetz S. The Barnhart dictionary of etymology. 1. Baskı. New York: H.W. Wilson Co, 1988; 1-1284.
5. Braun-Falco O, Plewig G, Wolff HH, Burgdorf WHC. Dermatology. 2. Baskı. Berlin, Heidelberg, Springer. 2000; 1-1853.

İzlenimler

Değerli Meslektaşlarım;

Prof. Dr. Faruk Nemlioğlu anısına, bugüne kadar ülkemizin birbirinden değerli şehirlerinde gerçekleştirilen "Dermatolojide Gelişmeler Simpozyumları"ndan onuncusu 18-22 Haziran 2013 tarihlerinde Abant'ta yapıldı.

Simpozyum başkanı Sayın Hocam Prof. Dr. Yalçın Tüzün idi. İ. Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Deri ve Zührevi Hastalıkları Anabilim Dalı ile Dermatoloji Akademisi Derneği'nin düzenlediği simpozyum Büyük Abant Otel'i'nde gerçekleştirildi.

Abant'ın insanın ruhunu dinlendiren göl manzarası

Büyük Abant Otel'i 11.000 m² alan üzerine kurulu, toplamda 197 odaya sahip, muhteşem bir göl ve orman manzarasına sahiptir. Büyük Abant Otel'i deniz seviyesinden 1327 m. yükseklikte, volkanik patlamalar sonucu oluşmuş, etrafı dağlarla ve çam ormanlarıyla çevrili bir krater gölünün hemen kıyısında inşa edilmiştir. Bol oksijenli tertemiz havası, yeşil doğası ve inanılmaz güzellikte manzarası vardı.

Duayen Hoca Agop Kotoğyan kendi adının verildiği salonun önünde gençlerle

Ana panel başlıkları; "psoriasis, akne ve retinoidler, atopik dermatit, veneryen hastalıklar, büllü hastalıklar, saç hastalıkları, tedavi güçlüğü yaşanan hastalıklar, nevus-tümör lenfoma, az görülen hastalıklar, dermatolojik tanı ve tedavide yeni teknolojiler, dermatolojide büyük taklitçiler, güncel tedaviler, kozmetik dermatoloji, dermatolojide tartışılmalı kavramlar"dan oluşmaktaydı.

Simpozyumda "Psoriasiste biyolojik ilaçlar kursu", "Dermoskopi kursu", "Kozmetik kursu" ve "Her yönüyle siklosporin: olgularla deneyim paylaşımı" toplantıları gerçekleştirildi.

Katılımcılar pür dikkat dinliyor.

Simpozyumun baştan beri prensibi, konuların önceden seçilmesi ve donanımlı konuşmacılara dağıtılmasıdır. Ana konular için yalnızca profesör ve doçent olan konuşmacıların seçildiği simpozyumda, ilk defa bu yıl serbest bildiriler de yer aldı.

Dr. Zekayi Kutlubay doldurmakla meşgul.

Simpozyumun açılışında değerli tarihçi Rükü Özkök "Bolu Tarihi" ile ilgili bilgiler verdi. Birbirinden değerli yabancı konuşmacılar bilgi ve deneyimlerini bizlerle paylaştılar. Kıymetli Hocam Hasan Yazıcı "Behçet sendromu tek bir hastalık mıdır?" başlıklı konferansta engin bilgi birikimi ve tecrübelerini aktardı.

Kenan Çalıkoğlu pastasını üflemek için sabırsızlıkla bekliyor.

Meslektaşlarımız özenle seçilmiş ilginç konu başlıkları sayesinde bilgilerinin tazeleme ve arttırma imkanı buldular. Son li-

teratür verilerini dinleme şansına sahip oldular. Doğum günü simpozyuma denk gelen Doç. Dr. Emel Erdal Çalıkoğlu'nun oğlu Kenan'ın yeni yaşını hep birlikte kutlama imkanı bulduk.

Prof. Dr. Hasan Yazıcı ve yabancı konuşmacılar eşleri ile birlikte gala yemeğinde.

Gündüz oturumlarda bilgi bombardımanına uğrayan meslektaşlarımız geceleri eğlenerek yorgunluklarını attılar. Bazı dermatologlar ise göl kenarının muhteşem manzarasında sohbet ederek zamanlarını değerlendirdiler. Sabah erken kalkan dermatologlardan bazıları kuş civıltısı altında, büyükşehirlerin stresinden uzakta yürüyüş yaptılar. Konuşma fırsatı bulduğumuz meslektaşlarımız simpozyum yerinin seçiminin ne kadar isabetli olduğundan bahsettiler.

Simpozyumun son günü otobüslerle Bolu Gölcük'e doğru hareket ettik. Eşsiz bir doğa manzarası seyrederek Gölcük'e vardık. Gölcük Abant Gölü'nün minyatürü gibiydi. Önce gölün etrafında bir tur attık, kimi arkadaşlar bisiklete bindi ve bol bol fotoğraf çektik.

Şefin özenle hazırladığı, tadı damağımızda kalan kuzu çevirmelerini afiyetle yedik. Çaylar içildi, sohbetler edildi, gençler top oynadı ve simpozyumların en hüzünlü anı ayrılık vakti geldi. Bir dahaki simpozyumda görüşmek dilekleriyle meslektaşlarımız birbirlerine veda ettiler.

Yalçın Hoca sözünün eriymiş. Cidden kuzu çevirtti!!!

Bir simpozyum daha bitti. Gölcük Hatırası.